

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่บังคับใช้กฎหมายต่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การที่รัฐจะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐต้องกำหนดนโยบายว่าจะถือเอาพฤติกรรมใดว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา (Undersirable Behavior) อันควรกำหนดว่าเป็น "อาชญากรรม" ที่ต้องลงโทษต่อผู้ฝ่าฝืนเพราะโทษถือว่าเป็นสภาพบังคับประเภทอาญา การกำหนดว่าการกระทำใด (รวมถึงการงดเว้นการกระทำด้วย) ควรถือเป็นความผิดหรืออาชญากรรม (Offense หรือ Crime) จึงเรียกว่าเป็น นโยบายอาญา (Criminal Policy) อันเป็นการกำหนดความผิดกำหนดประเภทของโทษและกำหนดแบบวิธีในการลงโทษแต่ละประเภท รวมทั้ง วัตถุประสงค์ของการลงโทษ

ดังนั้น "นโยบายอาญา" หมายถึง วิธีการที่ศาลลงโทษในการไปสู่เป้าหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการให้ผลร้ายต่อผู้เป็นต้นเหตุแห่งความไม่สงบและผลร้ายต้องเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วย¹ การดำเนินนโยบายอาญา ถือว่าเป็นวิธีการที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการให้ผลร้ายต่อผู้เป็นต้นเหตุ แห่งความไม่สงบและผลร้ายนั้นจะเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายและผู้ต้องหาหวังผลในทางป้องกันปราบปรามอาชญากรรม มิให้เกิดอันธพาลใช้บทบัญญัติของกฎหมายที่มีระบบ และกระบวนการเพื่อการสร้างสรรค์ในสิ่งดีงามให้กับสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ในการดำเนินนโยบายทางอาญาของรัฐบาล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

¹ มุรธา วัฒนะชีวกุล, คำบรรยายวิชา นโยบายในทางอาญา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กุมภาพันธ์ 2536.

และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 ² (พ.ศ. 2540-2544) มีการเน้นพัฒนาเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นเสมือนโลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดนอันเกิดจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ นำโลกเข้าสู่ยุคแห่งการจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนถาวรของประเทศไทย ³ และตามนโยบายของรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา อธิบดีกรมมนตรี ที่แถลงนโยบายต่อสภาเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 ในส่วนที่ว่าด้วย "การพัฒนาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน" สรุปได้ว่า

1. ให้องค์กรที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารการยุติธรรม เร่งรัดการดำเนินงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ กรมตำรวจ กรมการปกครอง สำนักงานอัยการสูงสุด กรมราชทัณฑ์ ศาลสถิตย์ยุติธรรม
2. ดำเนินการปรับปรุงระบบอัยการให้ไปสู่ระบบมาตรฐานอัยการศาล เพื่อให้พนักงานอัยการมีบทบาทและความรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง

ย้อนไปปี พ.ศ. 2529 กรมตำรวจ ได้จัดตั้ง "หน่วยเฉพาะกิจป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน" มีศูนย์อำนวยการตั้งอยู่ที่กองทะเบียนคนต่างด้าว และภาษีอากร ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ รวมทั้งการกระทำผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตด้วย จนต่อมาปี พ.ศ. 2532 พลตำรวจเอก เกอ สารสิน ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น เสนอกระทรวงมหาดไทย ขอปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและอำนาจหน้าที่ของกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร เป็นกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ จนในที่สุดเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2534 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ปรับปรุงกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร เป็นกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ อยู่ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ

² คู่มือประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนพิเศษ 30 ง เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2539

³ คำแถลงนโยบาย ของคณะรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538, หน้า 1-6.

ในที่สุดปี พ.ศ. 2535 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 20) ลงวันที่ 2 มีนาคม 2535 จัดตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 10 ตอนที่ 25 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2535 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม 2535 ⁴

เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 คณะรัฐมนตรีซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายและเป้าหมายของการบริหารราชการต่อรัฐสภาไว้ว่าสืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยมองว่าหากระบบเศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว ก็จะส่งผลให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย จึงกำหนดนโยบายของรัฐบาลไว้ 10 ด้าน ซึ่งมีนโยบายที่เกี่ยวข้องที่ควรนำมาสรุปไว้ในที่นี้เกี่ยวกับการที่รัฐบาลจะดำเนินการ เช่น ⁵

ตามข้อ 1.2 การปรับปรุงบทบาทนิติแห่งกฎหมาย ในการเร่งรัดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์

ตามข้อ 1.5.2 ปรับปรุงกระบวนการอำนวยความสะดวก ทั้งทางปกครองทางแพ่ง และทางอาญาให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง รวมทั้งพัฒนาให้ทันสมัยเป็นระบบที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ตามข้อ 1.7 การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กำหนดในข้อ 1.7.1 เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภท

ซึ่งในรัฐบาลปัจจุบันซึ่งมีพลเอกชาติ ชงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อสภาเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีนโยบายในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภท

⁴ ดูประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 25 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2535

⁵ คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 26 กรกฎาคม 2538 หน้า 1-6.

อย่างจริงจัง^๖ อีกทั้งนโยบายด้านการปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้สอดคล้องกับการพัฒนา
การเมือง การบริหาร เศรษฐกิจและสังคม ในปัจจุบันและวางรากฐานสำหรับการพัฒนาใน
อนาคต รวมทั้งให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง^๗

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่านโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาข้างต้น มีแนวทางในการ
ปรับปรุงและพัฒนาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กระบวนการอำนวยความยุติธรรมและการป้องกันและ
ปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภท ซึ่งมองภาพรวมได้ถึงการใช้กฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่
มีผลบังคับเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา

กล่าวสรุปแนวนโยบายทางอาญาที่ปรากฏข้างต้นนี้ กล่าวได้ว่ามาตรการทางกฎหมาย
ในการดำเนินนโยบายอาญา คือ กำจัด และป้องกันอาชญากรรม ซึ่งมี 2 ระบบ คือ

ระบบที่ 1 บริหารงานยุติธรรม (Criminal Justice System) เป็นมาตรการ
ทางตรง (Direct System) ที่รัฐเป็นผู้สร้างขึ้นมา ซึ่งต้องมีองค์ประกอบ คือ กฎหมายอาญา
(Criminal Law) เป็นตัววางกรอบ เพื่อเป็นหลักประกันระหว่างอำนาจของกระบวนการ
ยุติธรรม กับสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ทั้งนี้เจ้าพนักงาน ผู้มีหน้าที่บังคับการใช้กฎหมาย
ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้วย และมีองค์การปฏิบัติการ (Criminal Agency)

ระบบที่ 2 มาตรการทางอ้อมในการแก้ปัญหาอาชญากรรม ได้แก่ การศึกษา ศาสนา
มาตรฐานทางสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๖ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี
ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2539 หน้า 31

^๗ เรื่องเดียวกัน 6 หน้า 6

3.1 การบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

รัฐมีหน้าที่ในการบริหารกระบวนการยุติธรรมอาญา โดยให้ม็องค์กรต่าง ๆ ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม จับกุมผู้กระทำผิด ดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายอาญาให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนี้ยังมีพนักงานอัยการ และบุคลากร โดยองค์กรที่มีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพในการบังคับกฎหมายอาญาไปตามอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อความมั่นคงและสงบเรียบร้อยของสังคมภายในประเทศ พร้อมทั้งมีการกำหนดแผนนโยบายอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎีแห่งความรับผิดชอบอาญาที่สามารถนำมาปรับใช้กฎหมายอาญาได้ทุกชั้นตอน ไม่ว่าจะเหตุการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการผันแปรเร็วเพียงใด

3.2 องค์การในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจ

รัฐบาลมีแผนนโยบายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกรูปแบบ ซึ่งรวมถึงอาชญากรรมเศรษฐกิจ ที่ควบคู่มากับการพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจด้วย ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจให้เต็มรูปแบบ มีการกำหนดภารกิจหน้าที่ขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการค้นหาการกระทำผิด กลั่นกรองว่าคดีมีมูล (Prima Facie Case) ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน เมื่อกล่าวถึงองค์การที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจแล้ว ความมีการกำหนดองค์การที่เกี่ยวข้องแยกกล่าวไว้ดังนี้

ก. องค์การระดับนโยบาย

ฝ่ายนิติบัญญัติ ไทยเป็นประเทศระบบรัฐสภา ฝ่ายนิติบัญญัติ จึงสามารถตรวจสอบฝ่ายบริหารได้ โดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การตั้งกระทู้ถาม การตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งสภานิติบัญญัติ และปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การออกกฎหมายมาปราบปราม

๒. องค์การระดับปฏิบัติการ

ตำรวจและอัยการ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มี 4 ประการคือ

1. ประชาชนซึ่งมีสิทธิในการร้องทุกข์ กล่าวโทษ และสิทธิในการ

ฟ้องคดีอาญา

2. ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวน

จับกุมและฟ้องคดี

3. พนักงานอัยการ มีอำนาจในการสอบสวน ฟ้องคดีต่อศาล

4. ศาลมีอำนาจในการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง พิจารณาคดีและ

พิพากษาคดี

สรุปแล้ว กระบวนการยุติธรรม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนกล่าวคือ กฎหมายอาญาเป็นเพียงหลักอย่างหนึ่งของการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายโดยตัวมันเอง จำต้องมีกระบวนการที่จะนำกฎหมายนั้นมาใช้บังคับ เรียกว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การแสวงหาตัวผู้กระทำผิด เพื่อนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Law Enforcement) ซึ่งเป็นหน้าที่ของตำรวจที่ต้องออกไป ตรวจที่เกิดเหตุ รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการสืบสวนติดตามจับกุมตัวผู้กระทำผิด

ขั้นตอนที่ 2 นำพยานหลักฐานของผู้กระทำผิดขึ้นสู่ศาล ขั้นตอนอัยการ ความโครงการสร้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แยกการสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องคดีออกจากกัน การจับกุม คမ်းซัง การรับคำร้องทุกข์ ฯลฯ อยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนตำรวจ เมื่อสอบสวนเสร็จจึงเสนอความเห็นในสำนวนการสอบสวนส่งไปให้พนักงานอัยการพิจารณา โดยที่คำสั่งของพนักงานอัยการมีผลทางกฎหมาย การสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของอัยการ ไม่ใช่การพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด หรือผู้บริสุทธิ์ คำสั่งอัยการเป็นเพียง (1) นำเชื่อหรือไม่ว่าผู้ต้องหากระทำความผิด (2) ถ้าหากคดีขึ้นสู่ศาลแล้วมีพยานหลักฐานเพียงพอหรือไม่ที่จะพิสูจน์ความผิด การที่อัยการสั่งไม่ฟ้องมิได้หมายความว่าผู้ต้องหาไม่ได้ทำความผิดเพียงแต่ว่า (1) ในขณะนั้นยังไม่มีหลักฐานว่า ผู้ต้องหาทำความผิด หากฟ้องต่อศาล ศาลอาจจะไม่ลงโทษ ซึ่งหากศาลยกฟ้องแล้วจะฟ้องใหม่ไม่ได้ เนื่องจากเป็นฟ้องซ้ำตาม ป.วิ.อาญา ม.39 (4) และ (2) ถ้าใน

ขณะนั้นยังไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดได้ ต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป โดยคำสั่ง
เด็ดขาดสั่งไม่ฟ้อง แต่อาจฟ้องใหม่ได้ตาม ม.147 ภายในอายุความ ถ้ามีพยานหลักฐานใหม่อัน
สำคัญแก่คดีส่วนในคดีที่ฟ้องชั้นอยู่กับคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่า มีความผิดหรือยกฟ้องและ
ในระหว่างนั้นสามารถถอนฟ้องได้ ซึ่งอัยการสามารถฟ้องคดีฟ้องใหม่ได้

ชั้นตอนที่ 3 ชั้นพิสูจน์ความผิด ป.วิ. อาญา 185 ถ้าศาลเห็นว่า
จำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็คดี ให้ศาลยกฟ้องปล่อยจำเลย
"ห้ามฟ้องใหม่"

3.2.1 กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

ประวัติย่อ บก.สศก.

กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ เดิมรู้จักกันในชื่อว่า กองทะเบียน
คนต่างด้าวและภาษีอากร โดยเริ่มตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2508 เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ
ในระยะแรก มีอัตรากำลังพล คือ ผู้บังคับการ 1 ตำแหน่ง และ 2 กองกำกับการ และมีหน้าที่
ส่วนใหญ่เกี่ยวกับงานทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากรที่วราสาราจักร

ในโลกสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและการขยายตัวของ การปกครอง
อาชญากรรมธุรกิจ ไม่ว่าจะทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลก็ตาม หรือทั้งระดับในประเทศ และ
ต่างประเทศซึ่งเพิ่มมากขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ประเทศไทยก็ตกเป็นเหยื่อ
ประเทศหนึ่งที่อยู่ในระหว่างหลาย ๆ ประเทศที่ได้รับความเสียหาย กรมตำรวจได้ตระหนักถึง
นโยบายของรัฐบาลไทย เพื่อทำการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดอาชญากรรมเศรษฐกิจทุก
รูปแบบ ซึ่งมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "อาชญากรรมโจรผู้ดี" ซึ่งทำให้เสียชื่อเสียงของประเทศ
ชาติและบรรยากาศการลงทุน ดังนั้น การป้องกันปราบปรามที่สมควร รวมทั้งการร่วมมืออย่าง
ใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการ เพื่อรับมือกับ
การประกอบอาชญากรรมเศรษฐกิจที่ก้าวหน้า ไม่ว่าจะกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั้งในระดับ
ในและต่างประเทศ

เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2530 รัฐบาลไทยมีมติอนุมัติให้ทำการปรับปรุง
โครงสร้างตามที่ กรมตำรวจเสนอขอปรับปรุงโครงสร้าง กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร

พร้อมกับให้โอนงานทะเบียนคนต่างด้าวทั้งหมดไปขึ้นกับกองตรวจคนเข้าเมือง นับแต่นั้นมาก็ได้มีการรับสมัครบุคคลผู้มีความรู้เกี่ยวกับ การสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมเศรษฐกิจ เข้ามาอยู่ในสังกัด กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจซึ่งก็เริ่มเป็นที่รู้จักกันมาเรื่อยๆ

เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2534 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้ปรับปรุงโครงสร้างกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจใหม่ โดยให้อยู่ในสังกัด กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง โดยที่โครงสร้างของกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 4 กองกำกับการและอีก 1 กลุ่มวิชาการมีกำลังพลทั้งสิ้น 374 ราย

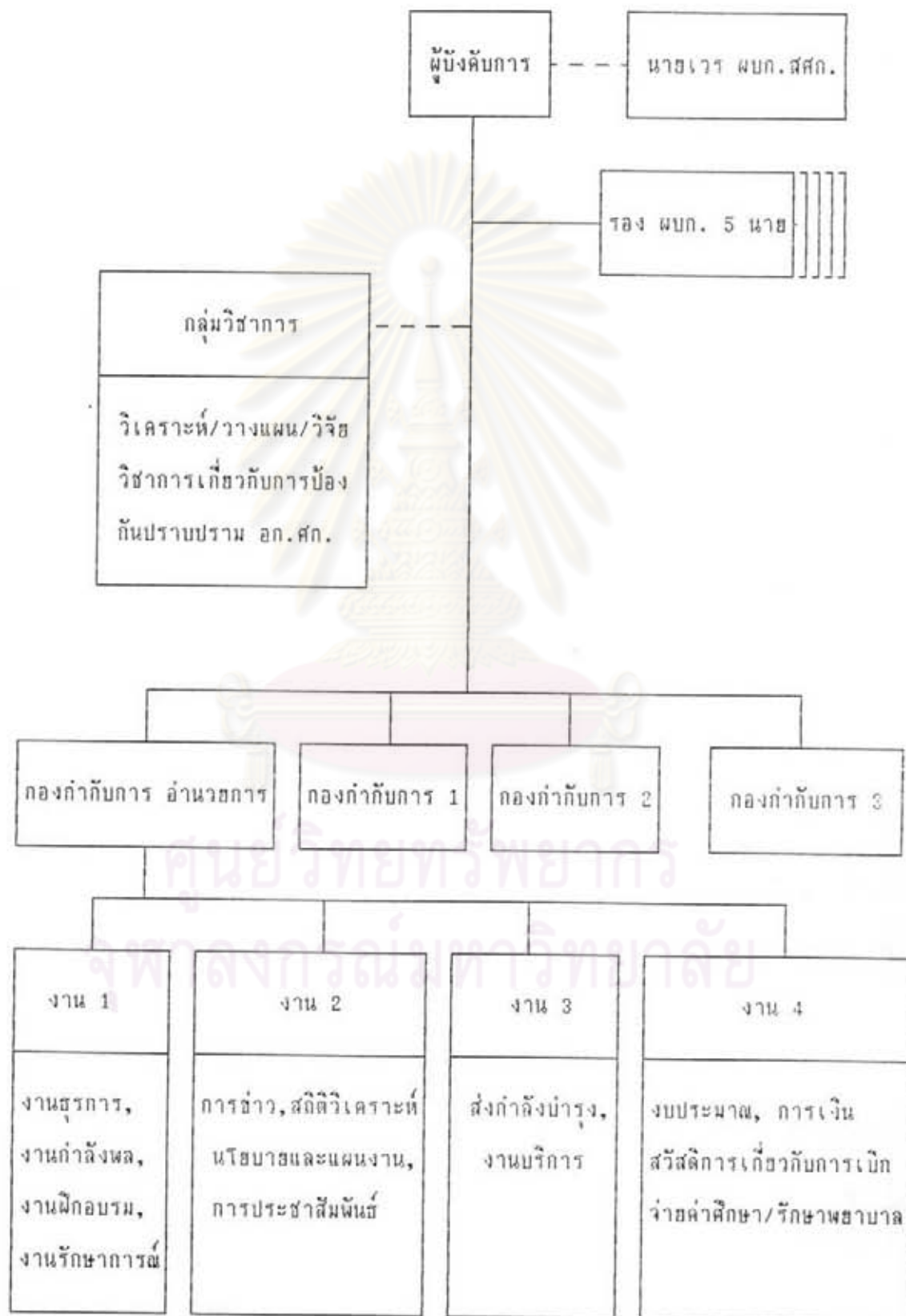
เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2535 พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2535 มีผลตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงทำให้ บก.สศก. มาอยู่ในสังกัด บช.ก.

กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมเศรษฐกิจทั่วราชอาณาจักร ซึ่งก็ได้ดำเนินการทุกรูปแบบในอันที่จะทำการปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจทุกชนิด และให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายไม่ว่าระดับในประเทศ หรือต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการปฏิบัติหน้าที่กับหน่วยสืบสวนสหรัฐฯ ประจำกรุงเทพ (USSS.) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา รวมทั้งยังได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ของกลางในคดีจาก หน่วยตรวจพิสูจน์หลักฐานที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. อีกด้วย ซึ่งปรากฏว่าประสบผลสำเร็จในการดำเนินคดีในไทยเป็นอย่างยิ่ง

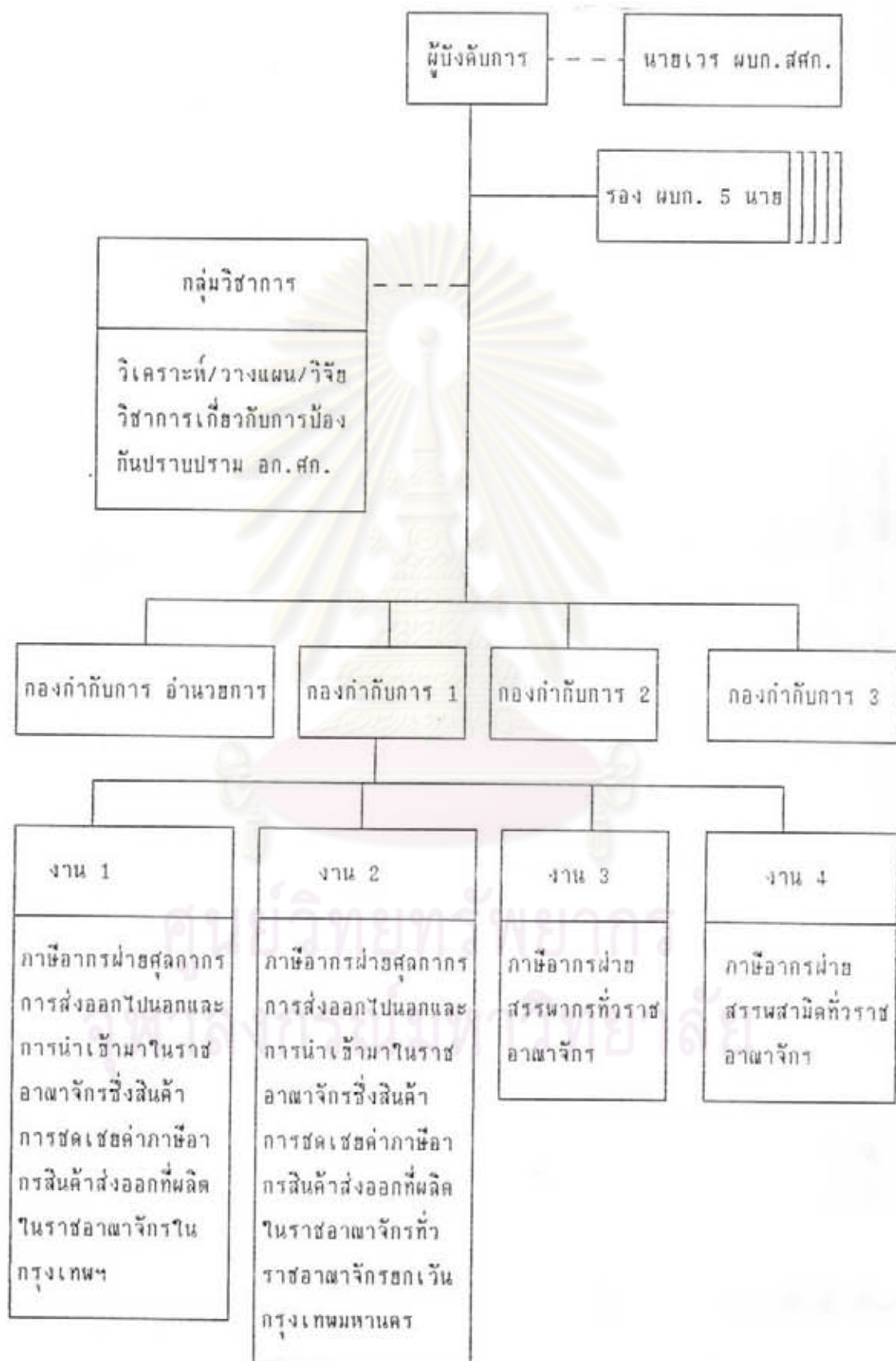
นอกจากนั้นยังมีการร่วมมือในการปฏิบัติ ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจกับหน่วยงานต่างประเทศอื่น ๆ ได้แก่ หน่วยศุลกากรสหรัฐฯ รวมทั้งนายตรวจติดต่อประสานงาน (Liaison Officer) สถานเอกอัครราชทูตสวีเดนสถานเอกอัครราชทูตเยอรมัน สถานเอกอัครราชทูตออสเตรเลีย สถานเอกอัครราชทูตแคนาดา สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษ/ฮ่องกง เป็นต้น

ตลอดเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่เริ่มตั้ง บก.สศก. เป็นต้นมา สศก. ได้แสดงให้เห็นถึงผลการปฏิบัติงานในการปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจอย่างน่าพอใจและจะยังคงดำเนินการรุกหน้าต่อไป เพื่อปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจทุกรูปแบบ ไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศ

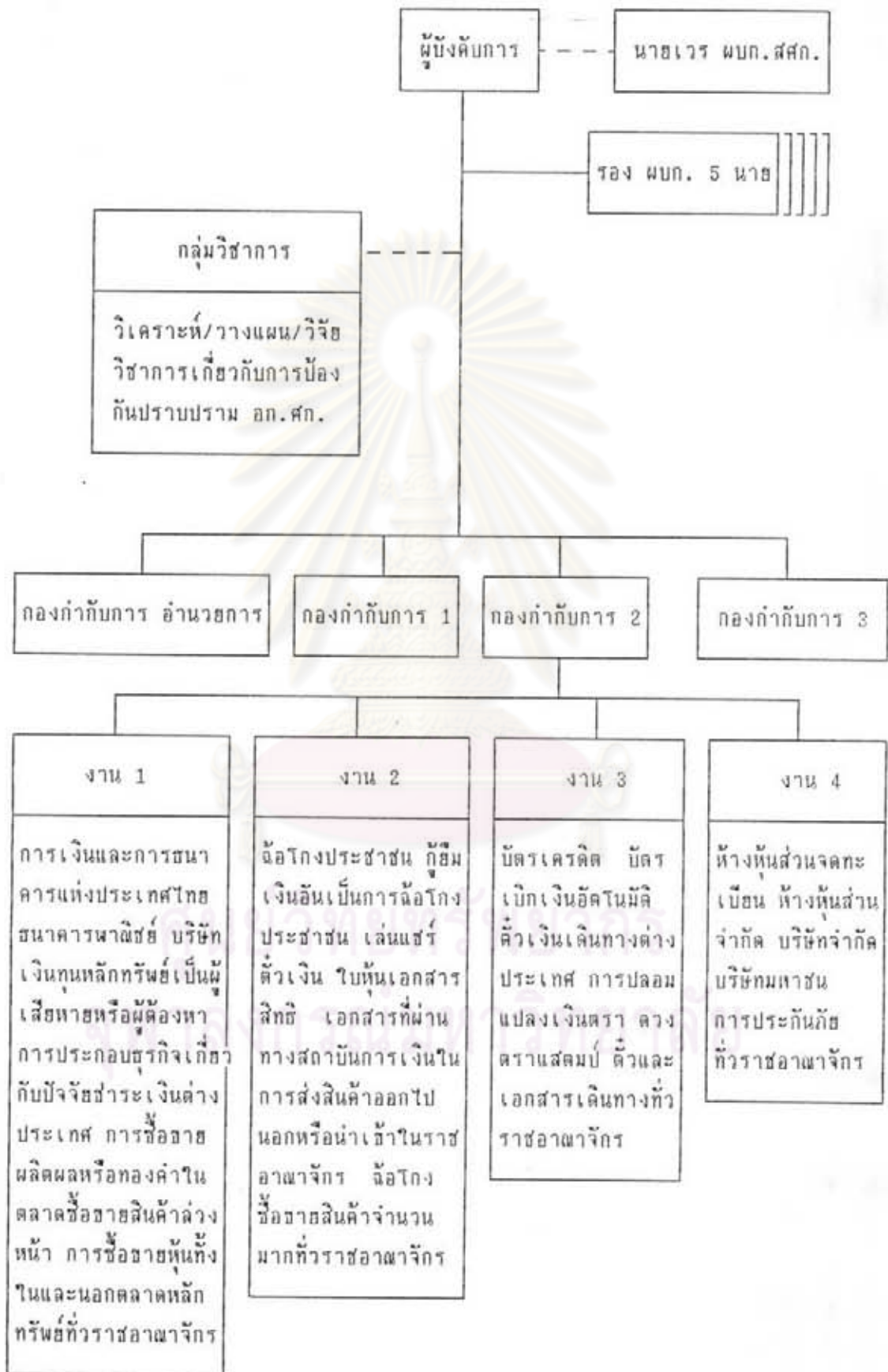
ผังการบังคับบัญชา

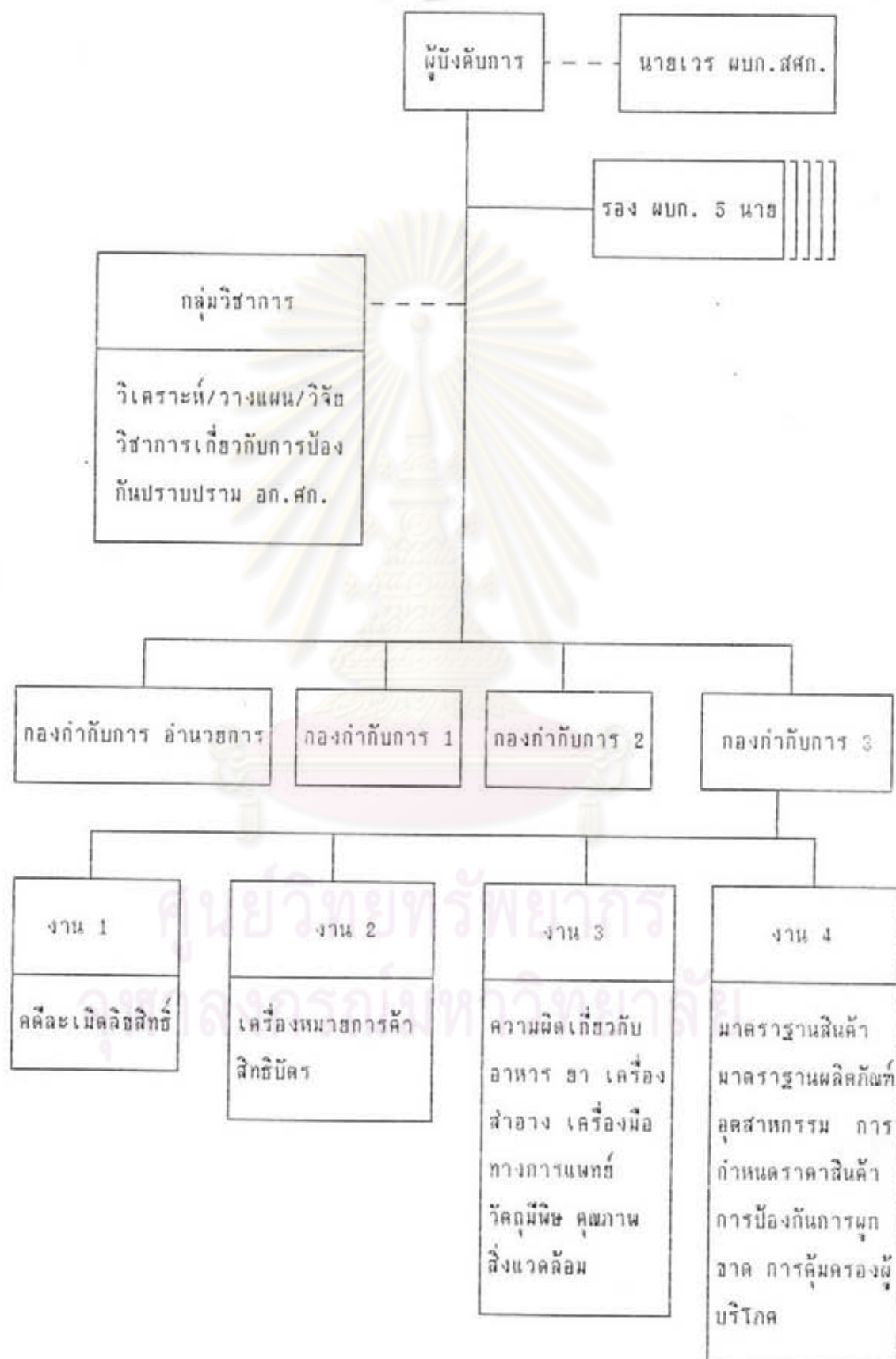
ผังการบังคับบัญชา

ผังการบังคับบัญชา

ผังการบังคับบัญชา

(ก) มาตรการและหลักการปฏิบัติการสืบสวนของกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ^๘

เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการสืบสวนของกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจได้ดำเนินการให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ชอบธรรม อำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน การปฏิบัติการมีประสิทธิภาพ บังเกิดผลสมบูรณ์ จึงกำหนดมาตรการและหลักการปฏิบัติการด้านการสืบสวนที่สำคัญให้ข้าราชการตำรวจกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจถือปฏิบัติดังนี้

1. เรื่องการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายคดีอาญาทั้งหลายนั้น เป็นหน้าที่สำคัญของข้าราชการตำรวจ และสำหรับข้าราชการตำรวจกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจทุกนายต้องทำการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดคดีเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพ บังเกิดผลสำเร็จสมบูรณ์เป็นพิเศษ ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่สุด

2. การริเริ่มทำการสืบสวนกรณีเรื่องใด ให้ข้าราชการตำรวจผู้ริเริ่มจัดทำบันทึกไว้ในลักษณะเป็นบันทึกช่วยจำของตนเอง และเพื่อให้การสืบสวนเรื่องนั้น ๆ มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นได้ผลสำเร็จสมบูรณ์ครบถ้วน ข้าราชการตำรวจผู้นั้นควรแจ้ง รายงานให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจนถึงผู้บังคับบัญชาระดับสารวัตรทราบ การแจ้งการรายงานอาจแจ้ง รายงานด้วยวาจา หรือบันทึกรายงานเพื่อให้ทราบข้อมูลรายละเอียดตามสมควรก่อนได้ เป็นหน้าที่ของสารวัตรแผนกนั้น รองผู้กำกับการ ผู้กำกับการในสายการบังคับบัญชาที่จะพิจารณา สั่งการ วางแผน มอบหมาย หรือเข้าร่วมทำการสืบสวน และหรือรายงานขอคำแนะนำสั่งการ จากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นด้วย

กรณีการสืบสวนที่ริเริ่มโดยการสั่งการมอบหมายของผู้บังคับบัญชา ให้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของสารวัตรแผนกผู้รับคำสั่ง สั่งการ วางแผน มอบหมายให้ รองสารวัตรไปทำการสืบสวน หรือดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ของแต่ละลักษณะงาน หรือทำการสืบสวนด้วยตนเองแล้วแต่กรณี ให้รองผู้กำกับการ ผู้กำกับการติดตามตรวจสอบประเมินผล

^๘ คำสั่งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจที่ 1/2535 ลงวันที่ 27 มีนาคม

รวมทั้งให้คำแนะนำและแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติการสืบสวนให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้

3. เมื่อมีการสืบสวนกรณีเรื่องใด ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ยืนยันการกระทำผิด และยืนยันตัวผู้กระทำผิดในคดีเศรษฐกิจเพียงพอแล้ว (อาจมีการรายงานขอรับความเห็นชอบในการจับกุมตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย หรือได้ออกหมายจับไว้แล้ว หรือเป็นกรณีมีเหตุยกเว้น) สารวัตรแผนกนั้นจะต้องวางแผนการจับกุมตัวผู้กระทำผิด ผู้ร่วมกระทำผิด รวมทั้งการตรวจค้น ยึด อาวุธทรัพย์สินอันเป็นวัตถุพยาน หรือพยานเอกสารไว้เป็นของกลางอันเป็นพยานหลักฐานทางคดีให้พร้อมพร้อม ครบคลุม ครบถ้วน ทัวถึงในทุกกรณี

คดีในที่ผลการสืบสวนสอบสวนได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ยืนยันการกระทำผิด ยืนยันตัวผู้กระทำผิดว่าเป็นผู้ใด อยู่ที่ไหนแล้ว ไม่สามารถเรียกหรือจับกุมตัวมาสอบสวนได้ เมื่อออกหมายจับไว้แล้ว ให้ทำการสืบสวนติดตามตรวจค้นทำการสืบสวนจับกุมตัว และตรวจค้น เพื่อยึด อาวุธ วัตถุพยาน หรือพยานเอกสารมาสอบสวนดำเนินให้ได้ หากหลบหนีให้พยายามสืบสวนติดตามอย่างเข้มงวดจนถึงที่สุด

4. การปฏิบัติการจับกุม ตรวจค้น ยึดหรืออาวุธทรัพย์สิน และหรือเอกสารในกรณีคดีใดได้ปฏิบัติการเสร็จสิ้นเป็นอย่างไร ให้ผู้เป็นหัวหน้าปฏิบัติการบริหารจัดการทำบันทึกการปฏิบัติการนั้นในทันที ให้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของข้าราชการตำรวจผู้มีความอาวุโสสูงสุดที่จะต้องปฏิบัติการเป็นหัวหน้า และเป็นผู้จัดทำบันทึกการปฏิบัติการนั้น ๆ ให้เป็นเอกสารหลักฐานที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ตรงกับปฏิบัติการจริง ตามขั้นตอนการปฏิบัติตามวัน และเวลาที่เกิดขึ้นตามความจริง ถ้ามีหมายจับและหรือหมายค้น ให้จัดทำบันทึกดังกล่าวไว้หลังหมาย ให้มีการอ่านบันทึกให้ผู้เกี่ยวข้องฟัง และรับทราบ รับว่าถูกต้อง แล้วให้ลงชื่อรับรองไว้เป็นหลักฐาน

5. ในการจัดทำบันทึก การจับกุม ตรวจค้น ยึดหรืออาวุธทรัพย์สิน วัตถุของกลางและหรือเอกสารของกลางให้มีการลงรายการ รายละเอียด ลักษณะของทรัพย์สิน หรือวัตถุทุกชิ้นทุกส่วน ทุกชนิด หรือประเภท หากมีเครื่องหมายเฉพาะหมายเลขหรือหมายเลขวิ่ง ก็ให้ลงไว้ในรายการด้วย ถ้าเป็นเอกสารก็ให้ลงรายละเอียด ให้ปรากฏว่าเป็นเอกสารที่แสดงถึงเรื่องใด มีเอกสารอะไรบ้าง จำนวนอื่น จำนวนแผ่น หรือเล่ม ไม่ให้ลงบันทึกการยึดอาวุธ เอกสารเป็นกล่อง เป็นลัง หรือเป็นปึกรวม ๆ เว้นแต่สถานการณ์จำเป็นอย่างอื่นเท่านั้น แต่ก็ต้องตรวจเลือกเอกสารที่สำคัญอันเป็นเอกสารที่มีมูลความผิดตามมูลเหตุที่ไปตรวจค้น ออกยึดหรือ

อาศัยไว้เท่าที่สถานการณ์เอื้ออำนวย และต้องลงรายการรายละเอียดไว้ในบันทึกดังกล่าวด้วย

6. แนวความคิดในการจับกุม การตรวจค้น ยึด อาศัย จะต้องปฏิบัติอย่างสุภาพเรียบร้อย ต้องหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจ การเผชิญหน้าหรือใช้กำลังรุนแรง หัวหน้าและผู้ร่วมปฏิบัติการจะต้องใช้ความอดทน อดกลั้นต่อการขู่ว่า ของผู้ถูกจับกุมตรวจค้นหรือของสมัครพรรคพวก หากมีการขัดแย้ง ชัดขวาง ก็ให้หัวหน้าผู้จับกุม ผู้ตรวจค้น ใช้หลักจิตวิทยาหลักมวลชนสัมพันธ์ ขอความร่วมมือด้วยความสงบ ละเอียดละโม หนักแน่น แต่เข้มแข็ง ไม่จับกุมกล่าวหาว่าผู้ถูกจับ ผู้ถูกตรวจค้นต่อสู้ขัดขวาง ทำร้าย หรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของฝ่ายเจ้าพนักงานเป็นอันขาด

7. ก่อนทำการจับกุมตัวผู้ต้องหา และหรือตรวจค้นเพื่อยึด อาศัย ทรัพย์สินวัตถุของกลางหรือเอกสารของกลาง ณ เขตพื้นที่สถานีตำรวจใด ให้หัวหน้าผู้ปฏิบัติการแจ้งประสานการปฏิบัติกับสถานีตำรวจท้องถิ่น และขอให้นายตำรวจสัญญาบัตรผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ในสถานีตำรวจนั้นไปร่วมทำการจับกุม ตรวจ ค้น ยึดหรืออาศัยอยู่ด้วย ในบันทึกการจับกุม ตรวจค้น ยึด อาศัย ต้องปรากฏชื่อ ชื่อสกุล และตำแหน่งหน้าที่ของนายตำรวจสัญญาบัตรของสถานีตำรวจท้องถิ่นที่ชัดเจน หากมีเหตุผลจำเป็นหรือเร่งด่วนไม่สามารถประสานได้ทันเมื่อปฏิบัติการไปแล้วเป็นประการใดก็ให้รีบแจ้งให้สถานีตำรวจท้องถิ่นที่รับทราบรายละเอียดของการปฏิบัติไว้เป็นหลักฐานด้วยทุกกรณี

เมื่อจับกุมตัวผู้ต้องหา และหรือตรวจค้น ยึดทรัพย์สิน หรือเอกสารของกลางได้แล้ว ได้มีการบันทึกการจับกุม การตรวจค้น ยึด หรืออาศัยเสร็จสิ้นแล้ว ให้รับนำตัวผู้ต้องหาและของกลาง มาส่งมอบให้พนักงานสอบสวน ผู้มีอำนาจและหน้าที่ของกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ รับไว้สอบสวนดำเนินคดีในทันทีที่เส้นทางมาถึงที่ทำการ โดยการลงบันทึกการรับมอบ ในรายงานเหตุการณ์ประจำวันไว้เป็นหลักฐาน

8. หัวหน้าผู้จับกุมผู้ต้องหา ผู้ตรวจค้น ยึดหรืออาศัย ทรัพย์สิน หรือเอกสารของกลางจะต้องเป็นผู้กล่าวหาในการสอบสวนดำเนินคดี เว้นแต่คดีมีผู้เสียหาย ผู้กล่าวหา ผู้กล่าวโทษ ตามลักษณะแห่งคดีอยู่แล้ว หัวหน้าและข้าราชการตำรวจผู้ร่วมในการจับกุม ตรวจค้น ยึด อาศัย จะต้องรับผิดชอบในการให้การ ให้ปากคำและบันทึกปากคำไว้กับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยมิชักช้า

หากการสืบสวนได้พยานบุคคลภายนอก เป็นผู้รู้เห็นการกระทำผิด

ในคดีอย่างไรก็ให้หัวหน้าบริหารจัดการติดตามมาพบพนักงานสอบสวน เพื่อสอบสวนบันทึกปากคำไว้ เป็นพยาน โดยไม่ชักช้าเช่นกัน

9. การปฏิบัติการสืบสวนกรณีเรื่องใด จำเป็นจะต้องประกอบกำลัง หรือระดมข้าราชการตำรวจ เข้าร่วมปฏิบัติการ จะต้องมีการสั่งการแบ่งงาน มอบหมาย ควบคุม ตรวจสอบ วิเคราะห์ ประเมินผล ให้สารวัตรแผนก ฝ่ายที่เป็นผู้ริเริ่มทำการสืบสวนเป็น เจ้าของเรื่อง จัดให้มีการประชุม และอำนวยความสะดวก ในทุกระยะเวลา และขั้นตอนการ ปฏิบัติ ผู้กำกับการ รองผู้บังคับการหรือผู้บังคับการ เป็นประธานในการประชุมแล้วแต่กรณี การสืบสวนกรณีเรื่องใด จำเป็นจะต้องใช้จ่ายเงินให้สาย หรือเพื่อการเดินทาง ค่าอาหาร ค่าที่พัก หรือเพื่อใช้ในการล่อซื้อ หรือตามความจำเป็นอย่างอื่น ให้สารวัตรแผนกนั้น ๆ แจ้ง รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดหา หรือรายงานให้ ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดหาเงินทุนมาใช้จ่ายในงานสืบสวนตามสมควรแก่กรณี

10. การทำการสืบสวนและปฏิบัติการจับกุม ตรวจค้น ยึด อาศัย ผู้ปฏิบัติการและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องปกปิด ข้อเท็จจริง และการปฏิบัติไว้เป็นความลับของทาง ราชการ จนกว่าการปฏิบัติการเสร็จสิ้น บังเกิดผลสำเร็จสมบูรณ์ เปรียบพร้อม ครบถ้วนแล้ว ก็ให้หัวหน้าผู้ปฏิบัติการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ของกองบังคับการ ทำการ แถลงข่าวได้ทุกคดี

(๓) การสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1. กลุ่มองค์กรอาชญากรรม
องค์การตำรวจสากล อธิบายคำนิยามสำหรับคำว่า "กลุ่ม องค์กรอาชญากรรม" (Organized Crime) สรุปได้ความว่า เป็นการรวมตัวของกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ให้มาซึ่งทรัพย์สิน แม้จากการกระทำผิดทางอาญาที่มีรูปแบบปกปิดตนเองและ แบ่งการบังคับบัญชาและการรับคำสั่งปฏิบัติ ตั้งแต่ระดับสูงลงมาถึงระดับต่ำสุดและมีการลงโทษ ต่อสมาชิกที่ฝ่าฝืนหรือทำผิดกฎขององค์กร

2. กลุ่มผู้กระทำผิดอาชญากรรมเศรษฐกิจ

เป็นการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพ หรือโอกาสในการ

ทำงานประเภทเดียวกันเพื่อร่วมกันกระทำผิดทางอาญา เพื่อประสงค์ต่อทรัพย์สิน โดยไม่มีการ จีกรูปแบบของการบังคับบัญชา แต่เป็นการตกลงร่วมกันกระทำผิดอาญาในรูปแบบของการ ร่วมงานกัน ให้ความเห็นอกเห็นใจกันและให้อภัยแก่กัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์แก่กัน

3. การกระทำผิดของชาวต่างประเทศในไทย

ปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามามีอิทธิพลต่อประชาคมโลก ไม่ว่าจะการคมนาคม การติดต่อสื่อสารสามารถกระทำได้ในระยะเวลาอันสั้น และยังผลให้เกิด ภาวะโลกไร้พรมแดน เนื่องจากการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศในส่วนต่าง ๆ ของโลก ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ร่วมกันในการสร้างเครื่องมือต่อรองทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศที่มีใช้สมาชิก หรือที่เรียกว่า "โลกาภิวัตน์ (Globalization)" ด้วยการรวมตัวกัน ใช้ระบบกฎหมายที่ ใกล้เคียงหรือเหมือนกัน เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง เช่น

3.1 NAFTA (North America Free Trade Agreement)

3.2 EEC (European Economic Community)

3.3 AFTA (Asean Free Trade Agreement)

ด้วยเหตุผลของวิวัฒนาการเทคโนโลยีข้างต้น ทำให้กลุ่มบุคคล ที่รวมตัวกันขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์ในการกระทำผิดทางอาญา เพื่อนำทรัพย์สินที่ได้จากการ กระทำผิดมาแบ่งสรรกันเองในกลุ่ม โดยมีการแผ้วถางการกระทำผิดครอบคลุมไปถึง ประเทศอื่น ๆ ด้วย จึงทำให้การกระทำผิดของบุคคลลักษณะเช่นนี้มีลักษณะเป็น อาชญากรรม เศรษฐกิจข้ามประเทศ สร้างความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจแก่แต่ละประเทศโดยรวม ได้แก่ การปลอมและใช้บัตรเครดิตปลอม ซึ่งมีการร่วมมือกันระหว่างอาชญากรเศรษฐกิจที่เดินทางมา จากต่างประเทศ เช่น ฮองกง ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น กลุ่มประเทศในยุโรป ร่วมกับอาชญากรเศรษฐกิจที่เป็นคนไทยในการกระทำผิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการปลอมและ ใช้บัตรเครดิตปลอม การลักลอบนำสินค้าหลบหนีศุลกากรเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย

4. การกระทำผิดของชาวไทยในต่างประเทศ

จากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลเพื่อการกระทำผิดทางอาญา ทำให้มีการรับเอาคนไทยที่ร่วมกระทำผิดไปประกอบอาชญากรรมเศรษฐกิจในต่างประเทศ

เช่น ในประเทศฮ่องกง สิงคโปร์ ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศในยุโรปและอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการปลอมและใช้บัตรเครดิตปลอม การส่งสินค้าปลอมเครื่องหมายการค้าไปจำหน่ายในต่างประเทศ

5. การกระทำความผิดระหว่างประเทศ

เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มอาชญากรเศรษฐกิจตามข้อ 3 และ 4 ตกลงกันนัดหมายในการกระทำความผิดอาญาพร้อม ๆ กัน ในหลายประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตรวจจับกุม สร้างความเสียหายมหาศาลในหลายประเทศ

รวมทั้งการกระทำทางการเงินและการธนาคารระหว่างประเทศ โดยใช้วิวัฒนาการเทคโนโลยีสมัยใหม่มาอำนวยความสะดวกในการกระทำผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงบัตรเครดิต การปลอมเลขเดบิต์ออฟเครดิต การปลอมคำสั่งโอนเงินธนาคารข้ามประเทศ การกระทำผิดทางด้านการค้าและการพาณิชย์ ส่งสินค้าปลอมเครื่องหมายการค้าไปยังต่างประเทศ ฯลฯ

6. การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ

6.1 กำจัดช่องว่างกฎหมาย/จุดอ่อนการปฏิบัติ (Loopholes/Weakpointes)

6.2 การร่วมมือระหว่างประเทศ/แบบทางการ/ไม่เป็นทางการ (Cooperation)

6.3 การแลกเปลี่ยนข่าวสาร/ข้อมูล (Information Exchange)

6.4 แผนปฏิบัติการมคณรัฐ (Modus Operandi)

3.2.2 กองคดีเศรษฐกิจและทรัพย์สิน การฉ้อโกง (ปัจจุบันเป็นสำนักงานอัยการสูงสุด)

เนื่องด้วยกรมอัยการ (ปัจจุบัน คือ สำนักงานอัยการสูงสุด) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของคดีเศรษฐกิจ และทรัพย์สิน ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากมาย

และร้ายแรงต่อประเทศชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ และทรัพยากร ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของ ประเทศต่อการลงทุน และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมตลอดไปถึงการติดต่อค้าขาย ระหว่างประเทศ คดีเหล่านี้ได้แก่ คดีกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน คดีเกี่ยวกับการค้า การพาณิชย์ คดีคุ้มครองผู้บริโภค คดีประกันภัย คดีการเงินธนาคาร คดีธุรกิจเงินกู้หลักทรัพย์ คดีรักษาการ คดีสุขภาพกร คดีความผิดเกี่ยวกับ ป่าไม้ เหมืองแร่ และปิโตรเลียม ความผิด ดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างไปจากคดีอาญาทั่ว ๆ ไป ทั้งในด้านวิธีการกระทำความผิด ด้วยบุคคล ผู้กระทำความผิด และพยานหลักฐานในความผิด ด้วยเหตุผลดังกล่าว กรมอัยการจึงเห็นสมควร จัดให้มีหน่วยงาน และพนักงานอัยการรับผิดชอบ การดำเนินคดีอันเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และ ทรัพยากรโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามความผิดดังกล่าว เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ° แห่งพระราชบัญญัติ พนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 อธิบดีกรมอัยการในขณะนั้น คือ นายโทเมเน ภักทวิกรมย์ จึงได้มี คำสั่งให้จัดตั้ง กองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรขึ้น โดยมีฐานะเป็นกองย่อยในกองคดีอาญา เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2531

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

° มาตรา 15 ในการใช้อำนาจหรือกระทำหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา อาญาหรือกฎหมายอื่น ให้อธิบดีมีอำนาจทำคำสั่งเฉพาะ เรื่องหรือวางระเบียบไว้ให้พนักงาน อัยการปฏิบัติได้

คดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพย์สิน (ปัจจุบันเป็น
สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพย์สิน) ได้แก่ ¹⁰

1. ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ได้แก่
 - 1.1 ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา
 - 1.2 ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายปรัวรรคเงินตรา
 - 1.3 การกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
 - 1.4 การฉ้อโกงโดยเอกสารที่ผ่านทางธนาคารในการส่งสินค้าไปยังต่างประเทศ
 - 1.5 การฉ้อโกงด้วยการใช้เอกสารเลดเตอร์ออฟเครดิตหรือเอกสารโอนเงิน หรือตั๋วแลกเงินระหว่างประเทศปลอม
 - 1.6 การฉ้อโกงด้วยการใช้พันธบัตร ลิกซ์บัตร หรือใบหุ้นปลอม หรือใช้โดยมิชอบ
 - 1.7 การฉ้อโกงในการซื้อขายในตลาดค้าผลิตผลล่วงหน้า
 - 1.8 การฉ้อโกงในการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
 - 1.9 การฉ้อโกงด้วยการใช้บัตรเครดิต ตั๋วแลกเงินเดินทางระหว่างประเทศปลอม
 - 1.10 การฉ้อโกงหรือลักทรัพย์จากเครื่องจ่ายเงินอัตโนมัติ
2. ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ ได้แก่
 - 2.1 การฉ้อโกงและฉ้อฉลในการซื้อขายสินค้าจำนวนมาก
 - 2.2 การล้มละลายโดยฉ้อฉล

¹⁰ แนบท้ายคำสั่ง กรมอัยการที่ 26/2531 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531

- 2.3 การให้หรือโอนอสังหาริมทรัพย์ของนิติบุคคลในทางการค้าโดยมิชอบ
- 2.4 การปลอมแปลงใบสั่งสินค้า หรือสัญญาทางการค้า
- 2.5 การจัดตั้งนิติบุคคลโดยมิชอบ
- 2.6 การฉ้อโกงโดยใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยีปลอม
- 2.7 การปลอมแปลงดวงตราไปรษณียากรและอากรแสตมป์
- 2.8 การฉ้อโกงทางการค้าโดยใช้อุบาย
- 2.9 การฉ้อโกงบริษัทประกันภัย
- 2.10 การฉ้อโกงและปลอมแปลงบัตรโดยสารพาหนะ ในการเดินทาง หรือเอกสารเดินทาง
- 2.11 การเปิดเผยความลับทางการค้าและทรัพย์สินทางปัญญา
- 2.12 การละเมิดสิทธิทางวรรณกรรมและศิลปกรรม
3. ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมโรคภัยและคุ้มครองผู้บริโภค และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับอาหารและยา วัตถุพิษ และกรณอื่น ๆ ในลักษณะดังกล่าว
4. ความผิดเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด
5. ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร สุลกากร สรรพากร และสรรพสามิต
6. ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แร่ น้ำมันเชื้อเพลิงปิโตรเลียมและอื่น ๆ
- ลักษณะเดียวกัน

3.2.3 ศาลทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีเศรษฐกิจ

ปัจจุบันคดีเศรษฐกิจหรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจยังไม่มีแผนกคดีเศรษฐกิจเฉพาะในศาล ดังนั้น จึงพิจารณาพิพากษาในศาลอาญาหรือศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาโดยทั่วไป นอกจากนี้เท่าที่เห็นคือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งก็มีภาระหน้าที่เฉพาะความผิดเท่านั้น เนื่องจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ล้วนแต่มีโทษทางอาญา จึงเป็น

สิ่งจำเป็นอยู่เองที่คดีประเภทนี้จะต้องขึ้นศาลอาญา โดยใช้วิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเหมาะสมกับอาชญากรรมธรรมดา เป็นหลักในการพิจารณาพิพากษา ซึ่งก็ควรเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าการที่จะลงโทษจำเลยในคดีอาญานั้น จะต้องมีภาระพิสูจน์จนสิ้นสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ซึ่งคงเป็นไปได้ไม่ยากในอาชญากรรมธรรมดา แต่ยากยิ่งสำหรับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะอาชญากรรมประเภทนี้มักจะหลงเหลือพยานหลักฐานทั้งไว้น้อยที่สุด และพยานหลักฐานบางอย่างศาลก็ให้น้ำหนักน้อยในการรับฟัง เช่น พยานหลักฐานจากคอมพิวเตอร์ หรือ เทป เป็นต้น และยิ่งในระบอบกฎหมายของประเทศไทยที่กำหนดให้หน้าที่นำสืบความผิดของจำเลย อยู่แก่โจทก์คดีแล้ว ความยากลำบากในการนำสืบยิ่งมากขึ้นเป็นทวีคูณ เพราะจำเลยผู้มีความสามารถในการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ ก็ย่อมมีความสามารถยิ่งกว่าในด้านการปกปิดอำพราง เนื่องจากคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมักจะมีลักษณะซับซ้อน หรือเกี่ยวข้องกับวิถีทางในการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะ ซึ่งผู้ที่ว่าหวนคืนในด้านธุรกิจด้วยกันเท่านั้นที่จะจับได้ ไล่ทัน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและเที่ยงธรรม จึงสมควรที่จะให้มีการจัดตั้งศาลคดีเศรษฐกิจ เพื่อให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินความผิดทางด้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะเหมือนต่างประเทศที่มีการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมรับกับความเจริญทางเทคโนโลยี โดยขอเสนอแนวทางการจัดตั้งศาลคดีเศรษฐกิจ ดังนี้¹¹

1. เป็นการพิจารณาคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจแยกต่างหากจากคดีอาญาทั่วไป โดยจัดรูปแบบของศาล วิธีการพิจารณาคดีของศาล ประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจศาล องค์คณะและคุณสมบัติของผู้พิพากษาที่มีพื้นฐานความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ หรือดำเนินการเพื่อให้มีแผนกคดีเศรษฐกิจในศาลอาญา หรือถ้ายุ่งยากมากเกินไปก็อาจจะจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบในคดีเศรษฐกิจ ซึ่งผู้พิพากษาสมทบนี้จะมาจากนักธุรกิจที่ผ่านการคัดเลือก และมีความรอบรู้อย่างดีในเรื่องนั้น ๆ ในส่วนของผู้พิพากษาสมทบนี้ ไม่ใช่เป็นของใหม่ในระบบของศาล เพราะได้มีผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลแรงงานมาแล้ว ผู้พิพากษาสมทบนี้จะ

¹¹ รายงานการบรรยายศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2537

ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดีเศรษฐกิจ

2. เป็นศาลชำนาญพิเศษ สังกัดในกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทุกชนิด โดยแยกออกเป็นแผนกตามความชำนาญ เช่น ธุรกิจ บัตรเครดิต การซื้อขายหลักทรัพย์ ความผิดต่อสถาบันการเงิน ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ ภาษีศุลกากร สรรพากร สรรพสามิต คัมภีร์ของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ

3. วิธีพิจารณาคดี สอดคล้องเป็นรูปแบบพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะต่างหากจากคดีอาชญากรรมคดีทั่วไป เนื่องจากการกระทำอาชญากรรมเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าและการพาณิชย์มิใช่เพียงภายในประเทศ แต่ขยายไปถึงระบบธุรกิจของโลกด้วย โดยเน้นให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยความเหมาะสมแก่คดีประเภทนี้ เช่น

- (1) การพิจารณาคดี ให้ศาลนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปให้เสร็จโดยเร็ว โดยไม่เลื่อนคดี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ
- (2) การขอให้สืบพยานหลักฐานไว้ก่อน เนื่องจากเหตุผลความจำเป็น เช่น พยานที่จะเบิกความเป็นบุคคลสัญชาติต่างประเทศต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร และไม่อาจอยู่เบิกความได้ หรือไม่สามารถเดินทางมาเบิกความต่อศาลในวันนั่งพิจารณาคดี
- (3) บันทึกด้อยค่าแทนการสืบพยานบุคคลของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งอยู่ในต่างประเทศ เช่น การเสนอบันทึกด้อยค่าแทนการสืบพยานบุคคลในส่วนแบ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การสาบาน หรือปฏิญาณของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งอยู่ในต่างประเทศ อาจกระทำต่อหน้า โนตารีพับลิค (Notary Public) เจ้าหน้าที่สถานกงสุล หรือสถานทูตของไทย โดยให้จัดทำแบบบันทึกด้อยค่าตามที่กำหนด หรือตามกฎหมายประเทศที่บันทึกด้อยค่านั้นทำขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการกระทำอาชญากรรมเศรษฐกิจมักเป็นคดีข้ามชาติ บางครั้งผู้เสียหายอยู่ต่างประเทศ การสอบสวนพยานบุคคลในต่างประเทศ และการเดินทางมาเป็นพยานเบิกความในศาลเป็นไปได้ยาก การนำวิธีการเสนอบันทึกด้อยค่าแทนการสืบพยานบุคคล จึงเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางวิธีพิจารณาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) อนุญาตขอเบ็ดการรับฟังพยานหลักฐานให้กว้างขึ้น ให้เหมาะสมกับความเจริญของวิทยาการในปัจจุบัน เพราะคงไม่มีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจชนิดที่ทั้งหลักฐานอย่างชัดเจนให้เป็นภัยกับคนในภายหลัง การรับฟังข้อมูลจากเครื่องประมวลผลหรือที่เรียกว่า

คอมพิวเตอร์ เช่น บันทึกข้อมูลที่กระทำตามปกติในการประกอบกิจการของผู้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือบรรดาข้อมูลที่เกิดจากการบันทึกตามขั้นตอนการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์อย่างถูกต้อง โดยมีค่ารับรองเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีในชั้นศาล

(5) บันทึกความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็น อาจทำเป็นหนังสือส่งต่อศาล โดยไม่มาเบิกความประกอบหนังสือก็ได้ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(6) เอกสารที่เกี่ยวข้องในคดีที่เป็นภาษาต่างประเทศ ถ้าคู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องทำคำแปลทั้งฉบับหรือบางส่วน ศาลจะอนุญาตให้ส่งเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลโดยไม่ต้องทำคำแปล

ในชั้นเริ่มแรก หากยังไม่มีมาตรการทางอาญาวิธีบัญญัติโดยเฉพาะ ก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้โดยอนุโลม

ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญา ควรพิจารณาให้มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดแล้วแต่ผิดกฎหมายหลายบท หากบทใดอยู่ในอำนาจศาลคดีเศรษฐกิจ ก็ให้ศาลคดีเศรษฐกิจรับพิจารณาข้อหาอื่นไว้ด้วย
2. สำหรับความผิดหลากหลายความผิด หากบางกรรมอยู่ในอำนาจศาลคดีเศรษฐกิจบางกรรมไม่อยู่ในอำนาจ ศาลคดีเศรษฐกิจจะรับพิจารณาทุกกรรมหรือไม่รับพิจารณาเฉพาะกรรมใดกรรมหนึ่ง หรือหลายกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลคดีเศรษฐกิจ โดยให้โจทก์แยกฟ้องเป็นคดีใหม่ไปยังศาลที่มีอำนาจก็ได้ แต่ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความสะดวกและยุติธรรมเป็นสำคัญ
3. กำหนดหลักเกณฑ์ให้แตกต่างไปจากคดีอาชญากรรมธรรมดา โดยกำหนดว่าในคดีเศรษฐกิจ ภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์จะตกอยู่กับจำเลย แทนที่จะให้ภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยตกแก่โจทก์เพราะด้วยความรู้ ความชำนาญของจำเลย จำเลยย่อมมีลักษณะดีกว่าโจทก์